



**Sitrep Irak**  
**NR.22, 29/04/04**  
**Stand van zaken: 09.00 uur**

Dit sitrep is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Onder verwijzing naar de brief van de Coördinator I&V dd. 22 januari jl. met kenmerk 04G463079, diene dat bij het opstellen van deze sitrep geen verschillen van inzicht naar voren zijn gekomen.

**Samenvatting:** Op politiek vlak zijn de afgelopen twee weken gedomineerd door de missie van Brahimi naar Irak waardoor e.e.a. duidelijker is geworden omtrent de wijze en het moment waarop de Interim Regering die op 30 juni de macht zal overnemen, zal worden samengesteld. Ook is de kwestie van de bevoegdheden van deze regering opgebracht. Op veiligheidsvlak is de afgelopen periode gemarkeerd door de situatie in Fallujah en Najaf en door een aanhoudend aantal aanslagen. Onderhandelingen om in Fallujah en Najaf tot een 'staakt-het-vuren' te komen werden voortgezet. In Fallujah is er – zeker sinds 26 april – tegelijkertijd sprake van veel gevechten.

## I Politieke en militaire ontwikkelingen

### A. Internationale politieke ontwikkelingen (BZ):

Op 27 april heeft VN afgezant Brahimi de Veiligheidsraad gebriefd over zijn missie in Irak. Hij heeft aangegeven dat een Caretaker Government op 30 juni as. de macht zal overnemen en goede hoop uitgesproken dat deze regering voor eind mei zal worden samengesteld. De regering zal bestaan uit een dertigtal capabele mensen, voornamelijk technocraten, waarvan de leiding (een president, een premier en twee vice-presidenten) politieke figuren zullen zijn. Brahimi zal namen voordragen, maar CPA-hoofd Bremer zal het laatste woord hebben, conform de *Transitional Administrative Law* (TAL). Leden van de huidige *Iraqi Governing Council* (IGC) zullen naar alle waarschijnlijkheid niet of nauwelijks aan de nieuwe Caretaker Government deelnemen. Daarnaast zal zeer waarschijnlijk een nationale conferentie bijeen worden geroepen om aan nationale consensus en verzoening te werken. De noodzakelijke voorbereidingstijd hiervoor zou het onmogelijk maken deze conferentie voor juli te organiseren. Inmiddels heeft de CPA ook "vertrouwenwekkende maatregelen" aangekondigd (herzien van demobilisatie, de-baathificatie en invoeren van "due-process" bij detenties). Over de rol van de VN heeft Brahimi aangegeven dat het aan de Veiligheidsraad was om aan te geven welke rol hij van de VN verwacht en dat de Secretaris-generaal van de VN Annan (SGVN) vervolgens zal

bepalen of de VN deze op zich kan nemen. SGVN zelf heeft benadrukt dat de VN niet Irak van de CPA kan overnemen. Dat zullen de Irakezen zelf moeten doen.

Over een nieuwe resolutie heeft het State Department onlangs laten weten dat het streven is om deze resolutie eind juni te aanvaarden. Het zou belangrijk zijn om de timing van de introductie van een tekst nauwkeurig te plannen. Dit betekent volgens State dat de tekst pas na de benoeming van de Iraakse Caretaker Government (eind mei) zal worden voorgelegd. De VS zal wel al in mei werken aan een tekst die in zal gaan op de rol van de VN, het steunen van de nieuwe Iraakse regering en het versterken van de basis voor een grotere internationale participatie aan de multinationale macht in Irak. Over dit laatste punt zou de VS van mening zijn dat resolutie 1511 voldoende rechtsbasis biedt – ook na 30 juni. State zou de toepassing van een VN model-SOFA (Status of Forces Agreement) niet wenselijk achten. In New York heeft SGVN tijdens een gesprek met minister van Financiën Zalm aangegeven dat er in mei waarschijnlijk nog geen resolutie zal zijn. Wel had hij de indruk dat de VR eind juni een resolutie zal aannemen. In de resolutie zal volgens SGVN het mandaat van de VN in Irak helder gedefinieerd worden.

Op 19 april heeft hoofd CPA Bremer gesteld dat de Iraakse veiligheidsinstanties op 30 juni niet in staat zullen zijn het land te verdedigen. Hierop aansluitend heeft de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Powell op 26 april in een interview aangegeven dat de soevereiniteit van de Iraakse regering op het gebied van veiligheid beperkt zal blijven. Zo zal de nieuwe Iraakse regering volgens Powell "een beetje van haar soevereiniteit moeten teruggeven" aan de VS die zo de controle over de veiligheidssector zou houden.

Op 22 april is de Amerikaanse onder-minister van Buitenlandse Zaken Grossman tijdens hearings in de Senaat ingegaan op het feit dat de nieuwe Iraakse regering volgens de TAL en de wensen van de shi'ietische geestelijke al-Sistani niet bevoegd zal zijn om internationale verdragen te ondertekenen. Hij heeft gesteld dat de Regering in ieder geval voldoende bevoegdheden dient te krijgen om de economische reconstructie mogelijk te maken, d.w.z. internationale economische verdragen af te sluiten. Zo zou de nieuwe regering volgens Grossman de "noodzakelijke autoriteit moeten hebben om Irak in de gemeenschap van staten te leiden, internationale economische verdragen aan te gaan en het land voor te bereiden op verkiezingen". Ook het Britse FCO is van mening dat de Caretaker Government slechts op het gebied van veiligheid geen verdragen en overeenkomsten mag afsluiten.

Tijdens een briefing voor de Heads of Mission in New York ging Brahimi op 28 april in op het belang van de aanvaarding ('acceptability') van de Caretaker Government door de Irakezen, i.p.v. legitimiteit die deze regering sowieso niet zou hebben. De soevereiniteit van de interimregering, zeker inzake de veiligheidsdimensie, zal volgens Brahimi beperkt zijn. Deze kwestie zal in juni onderwerp van overleg zijn tussen interim regering, 'former occupying powers' en de VN. Het overleg zal moeten leiden tot "*crystal clear understandings on what the nature of the relationship will be between the sovereign Caretaker government, the former Occupying Powers and any foreign forces remaining in the country after 30 June, in addition to what assistance, if any, might be required from the UN*".

Tijdens de RAZEB op 16 en 17 april jl. waren de EU ministers van Buitenlandse Zaken eensgezind over het belang van een sterkere rol van de VN in Irak en van een

nieuwe VR-resolutie. Ook heeft een aantal landen een EU-rol in Irak verwelkomd. Over de manier waarop en wanneer dit moet gebeuren liepen de meningen echter uiteen. Minister Bot zette de mogelijkheden voor een EU rol uiteen. Hij riep op tot een eensgezind optreden van de EU in de VR en stelde voor Brahimi uit te nodigen bij de volgende RAZEB. Ook nodigde hij het Raadssecretariaat uit een paper op te stellen waarin zou worden bezien wat de mogelijkheden van de EU zijn op het gebied van civiele crisisbeheersing (bv. politietraining). Hij verwelkomde het voornemen van Solana om de buurlanden van Irak te bezoeken. Het VK was van mening dat pas na 30 juni invulling kan worden gegeven aan een eventuele EU rol. Frankrijk wenste deze rol te beperken tot ondersteuning van de VN een pleitte tegelijkertijd voor een internationale conferentie. Duitsland was sceptisch t.o.v. een EU-rol in Irak.

Op 20 april heeft de VS bekend gemaakt dat de Amerikaanse ambassade in Bagdad zal worden geleid door de huidige Amerikaanse Permanente Vertegenwoordiger bij de VN John Negroponte. Verder zijn de Amerikaanse plannen m.b.t. hun aanwezigheid in Irak na 30 juni nog steeds onduidelijk. Het plan om een overkoepelend "programme office management" op te zetten met veldkantoren in het hele land lijkt te zijn verlaten onder andere omdat het enthousiasme om in het veld te werken in het licht van de recente ontwikkelingen lijkt te zijn verdwenen.

#### B. Interne politieke ontwikkelingen (samenwerking MIVD, BZ):

In de afgelopen twee weken hebben Iraakse politieke en religieuze leiders getracht een politieke oplossing te vinden voor de situaties in Fallujah en Najaf. Terwijl de opstandelingen in Falluja benaderd zijn door soennitische delegaties, pogen shi'ietische bemiddelaars Muqtada al-Sadr in Najaf over te halen zijn revolte te beëindigen. Met name de prominente geestelijk leider Sistani heeft de druk op Muqtada al-Sadr verhoogd. Niet alleen heeft hij via boodschappers aan al-Sadr laten weten, dat deze zijn strijd moet opgeven, maar hij heeft ook een delegatie rondgestuurd in Zuid-Irak om de lokale religieuze en tribale leiders te laten weten dat men zich moet distantiëren van al-Sadr. De Secretaris-Generaal van de VN Annan en Brahimi hebben op 28 april alle partijen in Irak opgeroepen af te zien van geweld teneinde politieke transitieproces een kans te geven. Brahimi noemde de situatie in Fallujah en Najaf zeer zorgwekkend en was van mening dat de VS terughoudend zouden moeten optreden. Op 29 april is bekendgemaakt dat de Amerikaanse troepen zich op 30 april zullen terugtrekken uit Fallujah. Zij zullen worden vervangen door Iraakse troepen onder leiding van een generaal uit de periode van Saddam Hoessein.

De situatie in Najaf is voor Sistani uitermate pijnlijk. Net als de overige gematigde religieuze en politieke shi'ietische leiders wil hij het numerieke overwicht van de shi'ieten vertaald zien in een dominante positie in de politieke arena. De weg daar naartoe is – in hun ogen – het huidige politieke traject, culminerend in de verkiezingen in 2005. De revolte van Muqtada al-Sadr doorkruist dit plan, omdat deze de noodzakelijke stabiliteit bedreigt en de wankelende eendracht van de shi'ieten ondermijnt. Tegelijkertijd is Sistani gedwongen zich terughoudend op te stellen tegenover militaire operaties van de Coalitie tegen Muqtada al-Sadr. Dit zou namelijk inhouden dat hijzelf de shi'ietische solidariteit tegen de 'buitenlandse bezetting' doorbreekt en als 'collaborateur' van de 'buitenlandse bezetter' beschouwd kan

worden. Derhalve geeft hij er vooralsnog de voorkeur aan goeddeels langs de zijlijn te blijven staan.

Sistani en de andere shi'ietische leiders proberen al-Sadr zodanig te isoleren, dat hij uiteindelijk ófwel een politieke 'afvloelingsregeling' aanvaardt (hoewel in zijn eigen optiek maar tijdelijk), ófwel zonder veel verzet opgepakt kan worden. Dit laatste zou bij voorkeur moeten geschieden door Iraakse veiligheidsinstanties die – met op de achtergrond Coalitie-eenheden – daarmee de stad Najaf wederom geheel onder hun gezag brengen. Voorlopig werkt de tijd in het voordeel van Sistani, omdat uit veel berichten blijkt, dat al-Sadr het momentum verloren heeft. Door zijn naam en zijn afkomst kan al-Sadr weliswaar rekenen op enige sympathie, maar zijn wispelturige beleid en het ongedisciplineerde optreden van zijn militie hebben het draagvlak onder de bevolking doen afnemen. Al-Sitani zelf heeft de druk op al-Sadr verhoogd. Zo zou hij tegenover al-Sadr hebben aangegeven dat hij zelfs Coalitie-troepen in Najaf niet zal veroordelen, zolang de Imam Ali moskee maar buiten schot blijft.

De eerder gemelde aanwijzing dat de nieuwe Sadr-leider in Muthanna na een paar dagen weer vertrokken was, is onjuist gebleken. Hij verblijft in as-Samawa. Deze radicalere Sadr-leider komt oorspronkelijk uit Najaf en zou ongeveer drie weken geleden vanuit Diwaniya gearriveerd zijn. Overigens is een eerder voor vrijdag 23 april aangekondigde pro-Sadr demonstratie niet doorgegaan. Reden voor deze afzegging is onbekend, maar het bevestigt de indruk dat de aanhang van Sadr in Muthanna inderdaad beperkt is.

Het plaatselijke bestuur en de veiligheidsinstanties treden tot dusver adequaat op om de activiteiten van Sadr-aanhangers te beperken. Tot een echte vuurproef is het tot op heden niet gekomen. Afgewacht moet worden in welke mate de plaatselijke veiligheidsorganisaties daadwerkelijk zullen optreden, indien Sadr-aanhangers een demonstratie gebruiken als dekmantel voor buitensporig geweld.

#### C. Veiligheids situatie (MIVD):

De situatie rondom Fallujah blijft onduidelijk. Er lijkt nog altijd sprake te zijn van een status quo, waarbinnen diverse activiteiten plaatsvinden. Zo wordt op nationaal niveau onderhandeld en worden als gevolg daarvan humanitaire transporten de stad binnengelaten, maar aan de andere kant worden de opstellingen van de Amerikaanse troepen in en rondom de stad met regelmaat aangevallen. De Amerikanen reageren daar weer op door weerstandsnesten en wapen- en munitieopslagplaatsen aan te vallen. Volgens één bericht zouden er nu overigens opnames gemaakt zijn van verzetsstrijders die vanuit moskeeën het vuur openden. Deze informatie kan bijdragen aan het temperen van de steun onder de Iraakse bevolking voor de verzetsstrijders.

In de afgelopen periode hebben zich geen nieuwe gijzelingen voorgedaan. Het aantal gijzelaars loopt uiteen tussen 10 en 20.

Hoewel het geweld vanuit de aanhang van Muqtada al-Sadr is afgenomen vinden in het operatiegebied van de *Multi National Division South East (MNDSE)* nog wel enige aanslagen per dag plaats die toegeschreven kunnen worden aan deze aanhang. Ook in de provincie Muthanna hebben zich de afgelopen tijd enkele geweldsincidenten voorgedaan tegen coalitietroepen (CT) / *Stabilisation Force in Iraq (SFIR)* in de provincie Muthanna. In het gebied van de *Multi National Division*

*Central South* (MNDSCS), met name in al-Sadr's machtsbasis Kufa en Najaf, worden eveneens nog aanslagen op de aldaar gelegerde coalitietroepen gepleegd. Militair gezien is de beweging van al-Sadr, met de omsingeling van Najaf door coalitietroepen, evenwel grotendeels ingesloten.

Sinds 1 april 2004 hebben zich in Muthanna enige incidenten voorgedaan. Een aantal van deze incidenten kenmerkte zich door de inzet van klein kaliber wapens, voornamelijk bij controleposten van lokale veiligheidsorganisaties (Iraqse Politie en het *Iraqi Civil Defence Corps*) en van Nederlandse troepen. Daarnaast hebben zich tweemaal mortierbeschietingen voorgedaan, zijn twee vermoedelijke pogingen daartoe verijdeld en is het CPA gebouw met *Rocket Propelled Grenades* (RPG's) beschoten. De incidenten lijken allen op zichzelf staande incidenten te zijn geweest. Behoudens de twee verijdelde pogingen zijn er vooraf geen concrete aanwijzingen geweest dat aanslagen gepleegd zouden worden. Wel is er de afgelopen weken een toename geweest in meer algemene dreigingwaarschuwingen.

Alhoewel concrete aanwijzingen ontbreken, wordt er van uitgegaan dat de jongste aanslagen in al-Muthanna worden gepleegd "in de sfeer" van de beweging van Muqtada al-Sadr. Hierbij is niet direct sprake van nationale coördinatie, maar moet men denken aan personen die zich geroepen voelen gehoor te geven aan algemene oproepen van al-Sadr om aanslagen tegen coalitiedoelen te plegen. Provinciale coördinatie kan hierbij niet worden uitgesloten. Hoewel hiervoor geen directe aanwijzingen zijn, lijkt de komst van een nieuwe, radicalere, leider van de Sadr-beweging in Muthanna samen te vallen met de bovengenoemde incidenten.

Het is nog onduidelijk hoe en in welke mate deze Sadr-aanhangers zullen reageren op toekomstige ontwikkelingen, zoals een (gewelddadige) ontmanteling van de Sadr-milities en uitschakeling van hun voorman Muqtada al-Sadr door CT. Er moet echter rekening mee worden gehouden dat dergelijke ontwikkelingen anti-coalitie activiteiten in de diverse provincies in het operatiegebied van de MNDSE, waaronder de provincie al-Muthanna, tot gevolg kunnen hebben.

Grootschalige aanslagen in Irak, zoals die met *Vehicle Born Improvised Explosive Device* (VBIED), worden toegeschreven aan zogenaamde *Foreign Fighters* (FF), die banden met internationale terroristische bewegingen onderhouden. Bij een vijftal VBIED aanslagen, waarvan enkele bevestigd zijn als zijnde zelfmoordaanslagen, in Basra en de zuidelijk van Basra gelegen plaats Zubayr zijn op 21 april jl. tientallen mensen gedood, en een groter aantal personen gewond geraakt. De methode van de zelfmoordaanslag was nog niet eerder voorgekomen in Basra en heeft op 24 april jl. een vervolg gekregen. Door middel van boten met explosieven werd gepoogd de olieterminal van Basra aan te vallen. De inzet van dergelijke middelen kan als een nieuwe zorgelijke ontwikkeling binnen de MNDSE beschouwd worden.

Dezerzijds wordt geen directe samenhang onderkend tussen de grootschalige zelfmoordaanslagen in Basra en de toename van incidenten in al-Muthanna. Hetgeen in Basra is gebeurd, wordt toegeschreven aan een (inter)nationale terroristische organisatie, terwijl de incidenten in al-Muthanna door individuen c.q. kleine groepen zonder zichtbare onderlinge relatie zijn gepleegd. Het is evenwel evident dat de aanhoudende anti-coalitie activiteiten van Muqtada al-Sadr en zijn aanhang in Zuid-Irak een *'window of opportunity'* vormen voor terroristische

organisaties waarbij ze de huidige onrustige situatie kunnen uitbuiten met grootschalige aanslagen.

### **Wederopbouw veiligheidsorganisaties**

Overeenkomstig het zgn. *Security Sector Reform* (SSR)-programma zijn diverse Iraakse veiligheidsorganisaties, zoals strijdkrachten, grensbewaking en politie, opgericht. Het voor deze diensten geselecteerde Iraakse personeel moet worden opgeleid, getraind en tijdens de uitvoering van hun werkzaamheden worden begeleid en ondersteund tot het moment waarop deze diensten zelfstandig hun taken kunnen uitvoeren.

De huidige onrustige veiligheidssituatie in Irak, speciaal rondom Fallujah en Muqtada al Sadr en zijn Mahdi-leger, heeft een vertragend effect op de voortgang van het SSR programma. Dit effect geldt niet alleen voor de tastbare aspecten, zoals een vertraging in het opleidingsprogramma en het verstrekken van uitrusting, maar ook voor de minder tastbare aspecten van de voortgang van het SSR programma. Wat dit laatste betreft zijn in de afgelopen weken tekortkomingen van de Iraakse veiligheidsorganisaties duidelijker aan het licht gekomen. Hoewel er in regionaal opzicht en ook tussen de diverse diensten verschillen in optreden zijn te onderkennen, kan in het algemeen gesteld worden dat de loyaliteit aan tribale en/of politieke groepering en het soms corrupte karakter van delen van het veiligheidspersoneel een belemmering vormen voor een éénduidig Iraaks antwoord op de huidige en toekomstige veiligheidsproblemen.

Een intensieve coördinatie tussen de Iraakse diensten en de CT/SFIR zal de komende tijd van groot belang zijn. Niet alleen om de veiligheidsorganisaties gereed te maken voor een zelfstandig optreden, maar ook om de huidige en toekomstige veiligheidsproblemen tegen te kunnen gaan. Een voorbeeld hiervan is de huidige operationele samenwerking tussen de Iraakse veiligheidsorganisaties en de NL-troepen in de provincie Muthanna teneinde de dreiging van de aanhang van Muqtada al-Sadr te verminderen. Een belangrijk middel om de coördinatie in Zuid-Irak tussen de veiligheidsorganisaties en CT/SFIR te bevorderen zijn de op te richten *Provincial Joint Co-ordination Centres* (PJCC's). Binnen deze provinciale veiligheidsorganen is zowel personeel van de diverse Iraakse veiligheidsorganisaties als CT/SFIR personeel werkzaam, waardoor op een snelle manier coördinatie kan plaatsvinden tussen en met de diverse hulp- en veiligheidsorganisaties. De coördinatie tussen de veiligheidsorganisaties op provinciaal niveau d.m.v. de PJCC's staat evenwel nog in de kinderschoenen. Het opstellen en uitvoeren van provinciale 'noodplannen', voor het geval zich grootschalige incidenten voordoen, zal vooralsnog moeten worden ondersteund door CT/SFIR.

Zoals in de uitspraken van Bremer en Powell is vastgesteld (zie Internationale politieke ontwikkelingen) zullen de Iraakse veiligheidsorganisaties op 30 juni as. niet voldoende toegerust zijn voor het zelfstandig uitvoeren van hun taken. De *Coalition Provisional Authority* (CPA) deelde eind maart jl. mede dat het nog op zijn minst een jaar zal duren voordat het gewenste peil van opleiding, rekrutering en uitrusting bij deze veiligheidsorganisaties is bereikt. Door de opgelopen vertraging op de voortgang van het SSR programma moet een eerdere, door de CPA ingestelde, tijdelijk worden aangepast. De initiële tijdelijk ging er van uit dat *local control* door de Iraakse veiligheidsorganisaties op 1 april 2004 zou worden bereikt. In de nu

aangepaste tijdlijn wordt dit gesteld op eind juni a.s. Ook de overgang naar *regional control*, waarbij de veiligheidsorganisaties zelfstandig op provinciaal niveau moeten kunnen opereren, komt hierdoor onder druk te staan en zal in de nu aangepaste tijdlijn niet voor het eind van 2004 kunnen plaatsvinden. Hiermee zal de mogelijkheid tot een landelijk zelfstandig optreden van de diverse Iraakse veiligheidsorganisaties niet voor 2005 te verwachten zijn.

## II Internationaal Terrorisme (AIVD)

In de loop van april hebben de Jordaanse autoriteiten een aan Abu Musab al-Zarqawi gelieerd netwerk opgerold. Dit netwerk zou van plan zijn geweest in Amman een grootschalige aanslag te plegen, met gebruikmaking van chemische en giftige stoffen. Volgens de Jordaanse autoriteiten zou deze aanslag, als deze was gelukt, tienduizenden slachtoffers hebben geëist. Abu Musab al-Zarqawi, die wordt beschouwd als één van belangrijkste aan al-Qa'ida gelieerde terroristische leiders die in Irak actief is, zou vanuit Irak opdracht hebben gegeven tot het plegen van deze aanslag. Op grond van beschikbare inlichtingeninformatie kan echter een aantal kanttekeningen worden geplaatst bij de informatie die de Jordaanse autoriteiten over deze vrijdelde aanslag hebben verstrekt. Voor een verdere uitwerking van de gegevens wordt verwezen naar de bijlage.

+++++

## Bijlage

Tussen 10 en 27 april hebben de Jordaanse autoriteiten informatie naar buiten gebracht over een verijdelde aanslag met zware explosieven, opgezet door een netwerk gelieerd aan terroristenleider Abu Musab al-Zarqawi. Hij wordt beschouwd als één van belangrijkste aan al-Qa'ida gelieerde terroristische leiders die in Irak actief is. Al-Zarqawi, alias van Ahmad Fadheel al Khalayleh, is begin april door een Jordaanse rechtbank in Amman bij verstek ter dood veroordeeld wegens zijn vermeende aandeel in de moord op de Amerikaanse diplomaat Laurence Foley in 2002. De Jordaanse autoriteiten hebben bekend gemaakt dat het terroristische netwerk dat is opgerold van plan zou zijn geweest de Amerikaanse ambassade, het kantoor van de premier, het hoofdkwartier van de inlichtingendienst en het huis van diens directeur, op te blazen. De aanslag zou tevens met giftige stoffen worden uitgevoerd om zoveel mogelijk slachtoffers in de omgeving te veroorzaken. Volgens de Jordaanse autoriteiten zouden de explosieven en giftige stoffen die bij de aanslag zouden worden gebruikt, grote aantallen slachtoffers hebben gemaakt. Daarbij zijn aantallen van meer dan 80.000 genoemd.





